

УКРАЇНА

СВІДОЦТВО

про реєстрацію авторського права на твір

№ 104314

Стаття «Агрегативність грошових та фінансових потоків: грошово-фінансовий агрегат»

(вид, назва твору)

Автор(и) **Зайцев Олександр Васильович**

(повне ім'я, псевдонім (за наявності))

Дата реєстрації 28 квітня 2021 р.

Генеральний директор
Державного підприємства
«Український інститут
інтелектуальної власності»

Андрій КУДИН

АГРЕГАТИВНІСТЬ ГРОШОВИХ ТА ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ: ГРОШОВО-ФІНАНСОВИЙ АГРЕГАТ

О. В. Зайцев, канд. екон. наук, доцент,
Сумський державний університет, м. Суми, Україна

Дана стаття носить більше схематичний та ознайомлювальний характер. Завершеність у поглядах на концепцію агрегативності грошових та фінансових процесів (потоків) ще далеко попереду. Насамперед, визначень, що таке агрегат, більше десятка, дивись, наприклад [1]. Існують технічні агрегати, агрегати у фізичних процесах, застосовуються агрегативні характеристики у геології, у хімії, у системах обробки інформації. А чи існує агрегативний інструментарій в економіці та фінансах?

Певна складова із загально-світового інформаційного обсягу матеріалів, що існують у цифровому форматуванні в інтернет-просторі, стала потужною за впливом та об'ємною за змістовною різноманітністю частиною світової інформаційної бази загалом, в тому числі і в частині науково-спрямованої інформації. Впливовість, на наш погляд, як одного із факторів, пояснюється легкою доступністю до будь-яких інтернет-джерел, в тому числі і в легкому доступі до інформаційних псевдо-джерел. Вже настав той час, коли у наукових дослідженнях вже не можна ігнорувати той пласт інформаційної бази, що «скомпонована» у світовому цифровому інтернет-просторі. Але, досить часто пласт інформації, в тому числі й заявленої як наукової, бо такою, тобто науковою, її вважають іноді не тільки автори, що вносять її у світове інтернет-поле, а й науковці початківці, та, також, певний пласт пересічних читачів, є інформативно, аналітично та науково недостовірною.

У руслі теми наукових досліджень, наприклад, пошук в інтернет-просторі інформації за словосполученням «агрегат(и) в економіці» на момент пошуку надав таку інформацію.

В Бюлетені НБУ знаходимо інформацію про грошові агрегати (monetary aggregate), що представляють собою зобов'язання депозитних корпорацій перед іншими секторами економіки, крім сектору загального державного управління та інших депозитних корпорацій. Складовими грошових агрегатів є фінансові активи у формі готівкових коштів у національній валюті, переказних депозитів, інших депозитів, коштів за цінними паперами, крім акцій, що емітовані депозитними корпораціями та належать на правах власності іншим фінансовим корпораціям, не фінансовим корпораціям, домашнім господарствам та некомерційним організаціям, що обслуговують домашні господарства. Залежно від зниження ступеня ліквідності фінансові активи групують у різні грошові агрегати, як то M0, M1, M2 та M3. Грошовий агрегат M0 включає готівкові кошти в обігу поза депозитними корпораціями. Грошовий агрегат M1 включає грошовий агрегат M0 та переказні депозити в національній валюті. Грошовий агрегат M2 складається із суми грошового агрегату M1 і переказних депозитів в іноземній валюті та інші депозити. Грошовий агрегат M3 (грошова маса) – це грошовий агрегат M2 та цінні папери, крім акцій [2].

Паралельно з грошовими агрегатами, що є офіційно визнаними грошовими показниками, агрегат в економіці (aggregate index, aggregation of figures), що означає, як правило, продукт укрупнення інформації. Такі загальноекономічні показники, як сукупний суспільний продукт, валовий внутрішній продукт, кінцевий продукт, національний дохід, теж називають агрегатами.

У виробничому менеджменті широко застосовується метод агрегатного планування.

Подальший пошук щодо застосування агрегатів в економіці привів нас до твердження, що: «Засади теорії ліквідності й грошових агрегатів описані у XX ст. у працях А. Маршала, А. Пігу, Дж. М. Кейнса, М. Фрідмана та ін.» [3]. Переглянемо основні праці вказаних науковців.

У «Принципах економічної науки» А. Маршалом не застосовувався термін «агрегат» не в контексті грошового, ні в інших контекстах. У всьому тексті «Приципів...» лише у главі VI є дві такі фрази: «Мы уже рассмотрели способ, посредством которого *агрегированный* (виділено автором) спрос на какой-либо товар складывается из спроса различных групп населения, испытывающих потребность в этом товаре. Теперь мы уже можем распространить это понятие совокупного спроса на факторы производства, требующиеся различным группам производителей», та друга фраза: «Но по отношению к предложению готового продукта они друг с другом сотрудничают, поскольку они «сложены» в общем спросе, который поглощает предложения, точно так же как частичный спрос отдельных слоев общества на готовый товар *агрегируется* (виділено автором) или складывается воедино в общий спрос на него» [4, с.75]. Як бачимо, у А. Маршала мова йде про сукупний спрос, до якого синонімом взято слово «агрегирований».

У Артура Пігу в його працях «Економічна теорія добробуту» (1920), «Коливання промислової активності» (1929), «Теорія безробіття» (1933) нами не знайдено ні агрегатів, ні механізмів агрегативного інструментарію.

В російському науковому просторі стала поширеною теза, що Дж. М. Кейнс у «Загальній теорії зайнятості, процента і грошей» начебто запровадив певну агрегативність. Наприклад, «Кейнс представил макроэкономическое описание четырьмя *агрегатами* (виділено автором): доход, сбережения, инвестиции, потребление. Для этих *агрегатов* (виділено автором) Кейнс вывел уравнения, использовав такие характеристики, как предельная склонность к потреблению, предпочтение ликвидности, предельная эффективность капитала» [5, с. 42]. Наша перевірка показала, що Дж. М. Кейнс у своїй «Загальній теорії зайнятості, процента і грошей» лише один раз застосував термін «агрегат». Цитата: «Вальрас в приложении I (III) к его «Элементом чистой экономики» (Walras L. *Éléments d'Économie pure*), где он говорит об «обмене сбережений на новые капиталы» и ясно указывает, что

каждой возможной норме процента соответствует сумма, которую индивидуумы будут сберегать, а также сумма, которую они будут инвестировать в новые капитальные активы, что эти две *агрегатные* (*виділено автором*) величины стремятся уравниваться друг с другом и что норма процента есть та переменная, которая приводит их к равенству. В итоге норма процента устанавливается на уровне, при котором сбережения, представляющие предложение новых капиталов, равны спросу на них. Таким образом, Вальрас строго придерживается классической традиции» [6, с. 167].

Із цитати випливає, що Кейнс говорив про *агрегативні величини* не у контексті внесення ним такого терміну у свою теорію зайнятості, процента і грошей, а про те, що він «побачив» *агрегативні величини* у Вальраса, у його праці «Елементи чистої економіки». Отже, у Дж. М. Кейнса не було в його працях терміну «агрегат» ні стосовно «...доходу, збережень, інвестицій, споживання...», ні стосовно будь-яких інших показників.

Можливо, про агрегативність певних своїх показників говорив Вальрас, а Кейнс їх у цитаті лише повторив? Заглянемо в «...в приложение I (III) к его «Элементом чистой экономики»...» [7, с. 411-414]. Там не застосовується термін «агрегати» стосовно показників, щодо яких і за допомогою яких Л. Вальрас веде своє дослідження. Також, терміни «агрегат», «агрегати», «агрегативний» тощо у Вальраса не зустрічаються впродовж всього тексту «Елементів чистої економіки».

Так. У працях Мілтона Фрідмана йде мова про агрегати, але виключно про грошові в якості M_0 , M_1 , M_2 тощо.

Отже, можемо констатувати, що в економіці існує застосування термінологічної агрегативності, але у формі загально-об'єднучого значення (ВВП, Національний дохід тощо), а не у формі визначеного економічного терміну-показника. У фінансовій же площині вже існують агрегативні показники, а саме – грошові агрегати. А от про фінансові агрегати досі ще мова не йшла. В економічній теоретичній думці ще мова не йшла про грошово-фінансові агрегати (ГФА) взагалі.

Виходячи із принципу, що економічна система складається із елементів, а елементами можуть бути як економічні, так і фінансові агрегати, такі елементи-агрегати, що у своїй взаємодії у певному сенсі «створять» та «підтримують» у «робочому стані» економічну систему.

Оговоримо відразу, що мова не йде про відомі у фінансовому світі грошові агрегати, що відображають ступінь ліквідності фінансових активів, тобто, мова не йде про грошові агрегати M0, M1, M2, L тощо. Такі агрегати залишаються поза межами сутності фінансових агрегатів, що виділяються та розглядаються в даній статті.

Агрегат, що нами виділяється та пропонується, напряму, безпосередньо пов'язаний із суб'єктами товаро-продуктивної виробничої діяльності. Це, по суті, грошові та фінансові потоки, що обслуговують товаро-виробничі суб'єкти економічної діяльності та, також, створюються ними. У такому розумінні ідентифікуємо такі потоки терміном – грошово-фінансові агрегати (скорочено – ГФА), на відміну від існуючих у фінансах грошових агрегатів.

ГФА є дійовим елементом економічної системи, іншими словами це процесо-живлюючі складові економічної системи. ГФА виступає зовнішнім фактором впливу для об'єктів, що є товаро-виробничими підсистемами або є окремими суб'єктами господарювання. Тобто, з розгляду ГФА, як елементу-фактору, що діє в межах економічної системи, під ГФА розуміємо особливі виділеності, виокремленості, окресленості, які іменуємо агрегатами, що відображають рух грошових та/або фінансових потоків.

ГФА у широкому загалі можна охарактеризувати, як макро-грошово-фінансові потоки економічної системи. Отже, ГФА виступають формою грошових та/або фінансових потоків, що безпосередньо пов'язані із товаро-виробничими суб'єктами господарювання або їх об'єднаннями, групами, комплексами.

Отже, на даному етапі дослідження визначення ГФА може бути таким. Грошово-фінансовий агрегат – це взаємопов'язаний комплекс грошових та фінансових потоків, що безпосередньо залучаються ззовні та продукуються

назовні комплексом суб'єктів господарювання або окремими суб'єктами господарювання.

Також, як зазначалося раніше, економічна система аналітично розкладається на елементи. В межах економічної системи виділяють елементи-об'єкти, що також є агрегатами, але економічними, і у нашому дослідженні це суб'єкти господарювання або їх угруповання (товаровиробничі підсистеми (скорочено – ТВПс), та виділяють елементи-поєднувачі, у нашому дослідженні це ГФА. У такому контексті грошово-фінансові агрегати – це елементи економічної системи, що поєднують (з'єднують, пов'язують, зв'язують) економічні елементи-агрегати (ТВПс) в цілісну економічну систему. ГФА виконують функцію «передавальних пристроїв», що «передають», «переносять» вартість поміж суб'єктами господарювання та їх групами і тому можуть виділятися в агрегативній формі. Також, ГФА виступають каналами грошового та фінансового забезпечення ТВПс та господарюючих суб'єктів.

З позиції поняття ГФА характеризується, як вартісна форма функцій грошей, або як вартісна форма функцій виробництва, функцій розподілу, функцій обміну та споживання. Але така класифікаційна позиція – це вже наступні наукові дослідження.

Список використаних джерел:

1. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Агрегат. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Агрегат> (дата доступу 12.04.2021).
2. Бюлетень Національного банку України. – 2012. – № 10. – с. 182. [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123272&cat_id=123209 (дата доступу 12.04.2021).
3. Агрегати грошові. [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://vue.gov.ua/Агрегати_грошові (дата доступу 12.04.2021).

4. Маршалл А. Принципы экономической науки, в 3-х томах. Пер. с англ. – Москва : Прогресс, 1993.

5. Коврин, В. Н., Погребинская, Е. А. Актуальность теории Кейнса в XXI веке / В. Н. Коврин, Е. А. Погребинская // Социально-экономические явления и процессы. – 2016. – Т. 11, № 4. С. 34–44. [Электронный ресурс]. Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/aktualnost-teorii-keynsa-v-xxi-veke> (дата доступа 12.04.2021).

6. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. – Москва: Гелиос АРВ, – 1999. – 352 с.

7. Вальрас Л. Элементы чистой политической экономии. [Электронный ресурс]. Режим доступа : https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Econom/valr/index.php (дата доступа 12.04.2021).

Бібліографічний опис: А. с. № 104314, Україна. Агрегативність грошових та фінансових потоків: грошово-фінансовий агрегат / О. В. Зайцев (Україна). — Заявка № с202102479 від 19.04.2021р.; зареєстрована 28.04.2021р. у Державному реєстрі свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір.